

Att bygga ett nytt arbetarparti. Exemplet *Arbetarlistan*: Upp som en sol...

Alltsedan kommunismens kollaps i Östeuropa och Sovjet i slutet av 1980-talet och sönderfallet av de traditionella kommunistpartierna (t ex det italienska kommunistpartiet – det starkaste kommunistpartiet i väst – som i stort sett försvann) har det inom den radikala vänstern talats om behovet av att bygga nya arbetarpartier med massförankring. Flera försök i den riktningen har gjorts. Inget har dock varit riktigt lyckat – de har samtliga stött på problem, ibland stora problem.

Ett aktuellt exempel på detta är den kris och kräftgång som det franska *NPA* fått utstå under de senaste åren, något som finns ganska väl dokumenterat på marxistarkivet.¹

Ett annat exempel är det skotska *Scottish Socialist Party* (SSP), som bildades 1999 och som 2003 vann 6 platser i det skotska parlamentet, men som efter en inre kris och splittring förlorade alltihop vid valet 2007.

I Italien har försöket att bygga ett sådant parti – *Rifondazione Comunista* – blivit ett stort misslyckande. Osv osv.

Givetvis finns också försök som lyckats någorlunda – beroende på vilka kriterier och förhoppningar som man ställer på det hela: Röd-Gröna alliansen i Danmark och Vänsterblocket i Portugal får exemplifiera detta. Och så har vi *Syriza*, men dess stora framgångar i krisens Grekland är svåra att värdera och vart det bär hän vet vi fortfarande inte.²

Något som nog inte många idag känner till är att det faktiskt även i Sverige gjorts försök att bygga nya radikala (breda) arbetarpartier. Det viktigaste av dessa är *Arbetarlistan*. Att detta inte lämnat några större avtryck beror främst på att det blev så kortvarigt – det ploppade upp och försvann under loppet av (drygt) ett år.

Arbetarlistan bildades våren 1990. Målsättningen var att skapa ett nytt arbetarparti i Sverige. Trots att initiativet möttes med stort intresse kom det snabbt att haverera. *Arbetarlistan*, de förhoppningar det gav upphov till liksom de erfarenheter dess utveckling erbjuder med bäring på frågan om ett nytt arbetarparti är väl praktiskt taget okända för en yngre generation. Vi har här samlat tre artiklar om *Arbetarlistan* och dess öde. Den första skrev kort efter partiet bildats och då det fortfarande fanns hopp om att det hela skulle kunna bli en succé. Den andra skrevs ett år senare då det redan stod klart att *Arbetarlistan* höll på att totalt kapsejsa. Den sista artikeln är från 2010 och är en minnesruna över en av *Arbetarlistans* förgrundsfigurer, men som också innehåller en del resonemang om *Arbetarlistans* uppgång och fall.

Arbetarlistans öde visar med all önskvärd tydlighet att det inte är så enkelt att bilda ett nytt parti om det inte bygger på en solid grund redan från början. Om förberedelserna är för dåliga så är risken stor att det hela tar en ända med förskräckelse.

Martin F 19/4 2013

¹ Se [Vad händer med det franska NPA?](#) (artiklar från dec. 2011 - jan. 2012), Alex Callinicos: [Frankrike: Antikapitalistisk politik i kris](#) (mars 2012), [Franska presidentvalet 2012](#) (artiklar från våren 2012), [Krisen i NPA](#) (artiklar från jan-feb 2013)

² Det mest framgångsrika vänsterpartiet i västeuropa är det nederländska *Socialistische partij* (SP), men dess bakgrund skiljer sig från de övriga partier/ allianser som diskuteras här. SP har byggts med ”primitiv kaderackumulering”, dvs har rekryterat till en befintlig politisk organisation genom enträget politiskt arbete, inte genom fusioner med andra grupperingar och liknande. Se [Den felande länken i Europas vänster](#) som redogör för SP:s historia.

Ur *Fjärde Internationalen* 3-1990

Lars "Gus" Kaage

Har Arbetarlistan någon framtid?

Inledning

Den fackliga februarirevolten i Sverige vält den socialdemokratiska regeringen över ända. Från hundratals klubbar och avdelningar och tusentals medlemmar inom LO steg protesterna mot regeringens åtstramningspaket i kombination med lönestopp och strejklöslöshetsförbud. Men också mot att den egna fackföreningsledningen – med Stig Malm och Leif Blomberg i spetsen – okritiskt slöt upp bakom det historiska anti-fackliga övergreppet.

Allt sedan socialdemokraterna 1982 återkom i regeringsställning har man fört den "Tredje vägens politik". En politik som i korthet inneburit en rekordartad omfördelning från vanliga arbetare och låginkomsttagare till storföretag, banker och de redan rika. Och de uppenbara "sveken" har också fortplantats utanför rena fördelningsfrågor: Scan Link och Öresundsbron; kärnkraften och koldioxidmålet; avvisningarna av asylsökande... Uppräkningen är på intet sätt uttömmande. Kännetecknande för decenniet är inte bara att socialdemokratin gått högerut. Det är den verkliga högern – SAF och borgarna som haft det ideologiska och politiska initiativet.

Socialdemokraterna har förlorat sin historiska ställning som ett parti med stabilt mer än fyrtio procent av väljarna bakom sig, av vilka LO-medlemmarna utgjort den trogna majoriteten. Moderaterna är i dag det näst största partiet bland arbetarna.

Det finns självklart ett djupt missnöje bland arbetare och låginkomsttagare mot socialdemokratin i regering och fackföreningsledning. Det har kommit till uttryck i Dalaupproppet och under den fackliga Februarirevolten, men också till viss del i rörelsen bland Trädskräpans och Öresundsbro-motståndare. Men det avspeglas framför allt i de 17-18 procent av väljarna som i dag inte kan uppge något parti i väljarundersökningarna. Här finns till stora delar 80-talets förlorare, som vare sig uppfattar Vänsterpartiet³ (som trots höga opinionssiffror befinner sig i en allvarlig kris⁴), Miljöpartiet eller för den delen Socialistiska Partiet som något reellt alternativ.

Ute i den stora världen är det framför allt stalinismens fullständiga kollaps i Östeuropa som skall framhävas. På några månader revs hela det politiska mönstret upp som varit förhärskande sedan andra världskriget och det kalla krigets dagar. I flera länder var det regelrätta folkliga uppror som störtade de stalinistiska enpartidiktaturerna. Men i upprorens kölvatten kom de imperialistiska monopolföretagen in. De "fria marknadskrafterna" försöker bryta igenom, inte bara som ekonomiskt system, utan också i hög grad ideologiskt.

Det är mot denna rapsodiska bakgrund Arbetarlistans bildande ska ses. Det parti som grundades på Vasa Gymnasium i Stockholm den 19-20 maj 1990 efter bara fyra månaders förberedande

³ Vänsterpartiet Kommunisterna bytte som bekant namn vid kongressen. För att vara enhetlig används konsekvent Vänsterpartiet, trots att det inte alltid är kronologiskt rätt.

⁴ 2 Någon kanske tycker att "allvarlig kris" är att ta i. Men ser man till medlemsantal har (v) under 1980-talet gått från 17 000 till 12 000 medlemmar. Av dessa är enligt uppgift cirka 7 000 aktiva. Och av dessa är i sin tur hela 4 000 uppsugna av arbete i parlamentariska nämnder i kommun, landsting och stat. Ytterligare ett tecken är prenumerantstocken för *Ny Dag*. Från 19 000 prenumeranter 1980 till omkring 6 000 i dag. I skrivande stund meddelas att tidningen har lagts ner. (v) befinner sig dessutom i ett programlöst tillstånd. Det tiopunktsprogram som ersatte det förlegade, tre år gamla, tidigare programmet har långt ifrån löst den ideologiska krisen: uppgörelsen med stalinismen i öst, socialdemokratin på hemmaplan osv.

arbete och diskussion.⁵

I. De fyra första månaderna

Mötet i Uppsala

”Ett tjugotal personer som samlas i Uppsala är inte så mycket att kommentera.” Så reagerade socialdemokraternas partisekreteraren Bo Toresson när just ett tjugotal fackligt aktiva sammanträdde den 21 januari. På mötet diskuterades ”möjligheterna att skapa ett nytt parti för lågavlönade, fotfolket i samhället, de grupper som i dag är satta på undantag och vars röst ingen bryr sig om”.⁶ Bedömningen av SAP och Vänsterpartiet var hård:

Socialdemokraterna, som en gång skapades för att politiskt företräda arbetarna och småfolket, har alltmer vridits åt höger och motsvarar inte de krav vi har rätt att ställa på ett arbetarparti. (s) har förlorat kontakten med vår verklighet och allt färre tror i dag på (s) som småfolkets talesman. Många aktiva inom (s) och fackföreningsrörelsen har hoppats på en förbättring, men det står i dag klart att SAP:s strategi för vår gemensamma framtid inte duger.

VPK är inte heller något alternativ. I alla år har de använt dubbel bokföring vad det gäller förhållandena i Östeuropa, hyllat de s k broderpartierna i öst och samtidigt talat om demokrati på hemmaplan. Partiets inriktning har varit parlamentarisk kohandel och har i praktiken fungerat som en vänsterflygel till SAP.⁷

Efter att ha avfärdat såväl SAP som Vänsterpartiet, vände man sig till...

...alla som vill vara med i bygget av ett brett, socialistiskt och demokratiskt parti. Lågavlönade, aktiva inom miljöpensionärs- och kulturföreningar, kvinno-, drogpolitiska och invandrarorganisationer, hyresgäströrelsen, ungdomar, människor som kämpar för en allsidig utveckling av landet.⁸

En interimsstyrelse med tio personer valdes på mötet. Interrimsstyrelsen fick i uppdrag att förbereda den konstituerande kongressen i maj, utarbeta förslag till program och stadgar och övriga praktiska frågor. Ett arbetsnamn – ”Arbetarlistan” – antogs.

Vårens verksamhet

I en opinionsundersökning gjord av TEMO i februari – då Arbetarlistan bara var ett par veckor gammal – tillfrågades 1 000 personer. 26 procent av de svarande skulle kunna tänka sig att rösta på Arbetarlistan. Fyra procent svarade att de definitivt skulle rösta så. Nu är det minst sagt långt mellan en opinionsundersöknings resultat och en riksdagsplats, det visar inte minst Miljöpartiets försök att komma in i riksdagen 1982-1985. Men undersökningen visar på potentialen för ett nytt arbetarparti i svensk politik.

På mellan 50 och 75 orter i landet genomfördes möten, med som mest 200 åhörare (Göteborg). Antalet medlemmar ökade, för att på kongressen uppgå till omkring 1 800. En tidning gavs ut i samband med första maj i 50 000 exemplar. Däremot ställde inte Arbetarlistan upp vare sig i några av de enhetsdemonstrationer vänstern (Vänsterpartiet, Socialistiska Partiet m fl) anordnade

⁵ Själv deltog jag under våren till och med kongressen aktivt i uppbygget av Arbetarlistan i Göteborg. Jag valdes som kongressombud i Göteborgsavdelningen, och var en av de fyra som inte tilläts yttra mig på grund av dubbelorganisering (jag är medlem i Socialistiska Partiet). Diskussionen om Socialistiska Partiets agerande gentemot Arbetarlistan faller utanför ramarna för denna artikel. Den intresserade hänvisas till *Internationalen* nr 7/86 (om behovet av ett nytt arbetarparti); nr 5/90 (om SPs syn på Arbetarlistans bildande); nr 22 och 24/90 (för en debatt om SP-medlemmars medlemskap i Arbetarlistan).

⁶ Arbetarlistans upprop

⁷ Uppropet

⁸ Uppropet

vid sidan om LO/SAP-demonstrationerna, eller – med undantag för Malmö, Helsingborg och Göteborg – ens några egna möten. I Arbetarlistans Första maj-tidning redovisades kontaktpersoner i 84 av landets 175 kommuner.

Mot dubbelorganisering

Interrimsstyrelsen fattade beslut om hur Arbetarlistan skulle förhålla sig till enskilda medlemmar som också var medlemmar i ett annat parti. Dubbelorganisering accepterades under en icke specificerad övergångsperiod; dock med förbehållet att dubbelorganiserade inte skulle få väljas som ombud till kongressen. Interrimsstyrelsen stod inte enig bakom beslutet. Och från lokalorganisationen i Stockholm kom motioner med en mycket mer öppen inställning i frågan.

Inför kongressen

Trots att inte ambitionen med programmet var ett "A-Ö-program", som skulle lösa all världens problem, utan "bara" ett "idéprogram", var det förslag som kom ut till medlemmarna två veckor innan kongressen innehållsmässigt ogenomarbetat. Delvis kan detta förklaras med sättet hur partiet bildades. Ett tjugotal personer utropar själva ett skinande blankt parti, utan att förankra diskussionerna med andra vänsterkrafter (också partianslutna), aktiva inom fackförenings-, miljö- och andra rörelser – d v s stick i stäv med intentionerna i uppropet.

Till detta kommer naturligtvis den skriande avsaknaden av organisatoriska och ekonomiska resurser. Att från ingenting bygga upp ett nytt arbetarparti, med t ex en egen veckotidning, utan det mångmiljonstöd från stat och kommun som bär upp riksdagspartierna, är ingen liten uppgift... Mycket av det förberedande arbetet, med mötesturnéer, programskrivande o s v, har vilat på en handfull personer (Kjell Eriksson, har under våren i stort sett arbetat heltid med Arbetarlistan.)

II. Kongressen

Ombuden – statistik

Enligt den officiella kongresstatistiken närvarade sammanlagt 108 kongressombud på kongressen. Detta motsvarar alltså 1080 av de cirka 1 800 medlemmar Arbetarlistan hade veckan innan kongressen (det valdes en delegat per tio medlemmar). Av de 104 ombuden var 76 män och 28 kvinnor. Det bör dock noteras att t ex Falun, där det enligt uppgift finns cirka 200 medlemmar, bara representerades av fyra ombud av de tjugo de hade rätt att skicka. Detta avspeglar en del av problemen med medlemsaktiviteten i Arbetarlistan.

67 ombud var LO-medlemmar (varav 20 från Kommunal, 18 från Metall, 9 från Statsanställda, 5 från Grafikema, 3 från Fastighets o s v). Tjänstemannafacken representerades av 21 ombud (SHSTF 4, TCO 3, SFL 3 SIF 2 o s v). Av dessa var 7 kontaktombud, 15 medlemmar i sektions- eller klubbstyrelser, 3 i avdelningsstyrelser, 1 i LO-sektionsstyrelse, 1 medlem i förbundets avtalsråd, 3 studieorganisatörer samt 3 skyddsombud.

Åldersfördelningen bland ombuden var följande:

-20 år	1	41-50 år	23
21-30 år	18	51-60 år	17
31-40 år	45	61- år	4

Som synes är medelåldern hög; andelen ungdomar är mycket låg. Detta är förvisso ett problem som Arbetarlistan delar med alla andra partier... Andelen kvinnor skiljer sig inte heller särskilt från övriga partier. I dag rör sig kvinnorna – framför allt de som jobbar inom den offentliga

sektorn – vänster ut i politiken, medan männen går högerut. Arbetarlistan har alltså inte lyckats göra några större inbrytningar bland de kvinnor som i dag drabbas av nedskärningar, dagisbrist och tunga lyft inom den solidariska sektorn.

Ombuden – politisk inriktning

Det är inte lätt att särskilja de olika kongressombudens olika traditioner och bakgrunder. Följande är inte någon ”åsiktsregistrering” utan bara ett försök till ungefärlig uppskattning av vilka som bildat Arbetarlistan och deras respektive styrka samt i viss mån en avspeglning av hur långt uppbrottet från den traditionella arbetarrörelsen har gått. Först några inledande kommentarer. Det var mycket få ombud som jag uppfattade som före detta Vänsterpartister – Arbetarlistan har inte inte framstått som ett alternativ till (v). Många ombud kan inte inräknas i några av de nedan nämnda strömningarna. Det finns dessutom klara begränsningar med en kongress: Det är bara de mest aktiva som åker dit. Detta är den representativa demokratins dilemma, de aktiva får också företräda de passiva. Det är mycket lätt att bli medlem i Arbetarlistan. Medlemsiffran säger inte något om vare sig engagemanget eller aktivitetsgraden. Delegationens mandat var baserat på antalet anslutna medlemmar – inte antalet aktiva medlemmar. Därför är det svårt att säga hur det står till ute i de olika lokalorganisationerna. I flera lokalorganisationer var det svårt att få ihop folk. I andra fanns det bara en eller ett par medlemmar, som i mån av intresse åkte till kongressen.

a) Ex-maoister

Flera av nyckelpersonerna som organiserade Arbetarlistan har sin forna hemvist i kretsarna kring Sveriges Kommunistiska Parti. Dit hör t ex interimsstyrelsens talesman Kjell Eriksson, Lars Aronsson och Jörgen Larsson. Bland dessa återfinns vi de verkligt organisationsvana, de som lärt sig konsten att hantera en kongress. Flera av dem har också varit aktiva i Dalauppropet.

b) ”Socialdemokrater”

Den mest ”diffusa” gruppen – cirka 30-35% av ombuden – är uppenbart gamla socialdemokrater (eller folk som uppfattar sig som ”demokratiska socialister”), som tröttnat på sitt gamla parti och vill bygga upp något nytt. Men det finns olika grunder till varför man vill göra detta. Dels finns det människor som Sören Westerholm, klubbordförande på Saab-Scania i Oskarshamn, ordförande i stadens LO-sektion, med 17 års aktivt arbete inom socialdemokratins bakom sig, varav nio som ledamot i kommunfullmäktige och några år som suppleant i kommunstyrelsen. Han har drivits vänsterut till Arbetarlistan i sökandet efter ett reformistiskt parti som står för mycket av det goda i den gamla socialdemokratins ”folkhemstanke”. Dels finns det traditionella ”gråsossar”, som visserligen tröttnat på regeringens högerpolitik, men som icke desto mindre vill fortsätta på samma väg: För kärnkraft, mot varje samarbete med andra vänsterkrafter, primitiv ”anti-kommunism”, utan något som helst perspektiv på att en radikal samhällsförvandling (också om man vill uppfylla det socialdemokratiska partiprogrammet) kräver kamp av breda massrörelser.

c) Facklig vänster

Ett mindre antal har sin förankring på arbetsplatser, som stridbara fackliga företrädare i t ex Dalauppropet. Dit hör främst kretsen kring Åke Wiklund på Saab-Scania i Falun. Men ser man till Dalauppropet i sin helhet har Arbetarlistan hittills inte lyckats värva fler tongivande medlemmar än Miljöpartiet gjorde från t ex Miljöförbundet. Däremot försöker Arbetarlistan profilera sig på mycket av vad Dalauppropet stått för.

d) "Trotskistiska" grupperingar

Kongressens "värstingar" – cirka 10% av ombuden – var utan tvivel de före detta medlemmarna i Förenade Socialister (FS). (FS härstammar ursprungligen från Socialistiska Partiet/Kommunistiska Arbetarförbundet.) De hade upplöst sig innan kongressen (så sent som åtta dagar innan!) och gått in i Arbetarlistan som enskilda medlemmar. I stället för att konstruktivt delta i uppbygget av Arbetarlistan, komma med ändringsförslag, seriöst ingripa i debatten – och inte minst försöka bilda en motpol mot kongressens dominerande kring Kjell Erikson – straffade FS ut sig. Genom att ta strid kring en ren skrivbordsprodukt (ett alternativt upprop), genom att varje "fraktionsombud" yttrade sig på varenda punkt på dagordningen, genom att inte förhålla sig till de liggande förslagen och försöka göra det bästa av situationen, kunde majoriteten driva ut de tre personer från fd FS som en enig valberedning föreslagit till partistyrelsen. Det sista kongressen fick höra från en av deras representanter, var att gruppen skulle bilda en tendens (!). En annan "trotskistisk" grupp, Socialistiska Förbundet (som också upplöst sig lagom till kongressen), fick visserligen in en person i partistyrelsen – men detta berodde på att man lade sig platt inför kongressen...

III. Program och stadgar

Mot bakgrund av den korta tid (två veckor) programförslagen funnits ute till diskussion i lokalorganisationerna, motionerade flera lokalföreningar (Göteborg, Stockholm, Sundsvall, Luleå) om att ett program inte skulle antas på kongressen. I stället skulle "kongressdiskussionerna koncentreras på de grundläggande frågorna om partiets karaktär och de övergripande politiska målen och att detta uttrycks i en kortfattad plattform."⁹ Utifrån diskussionerna skulle en av kongressen vald programkommission utarbeta ett förslag som efter diskussioner i lokalorganisationerna kunde antas på nästa kongress. Så blev dock inte fallet.

Genom dagordningens uppläggning – där redan i början av kongressen frågan om bordläggning av beslut om programmet, till förmån för något av de kortare uttalanden eller plattformar som lagts fram som motioner inte togs upp – blev det interimsstyrelsens olika delförslag som under en pressad dagordning låg till grund för diskussionen. En redaktionskommitté på femton personer fick det inte helt lätta uppdraget att förvalta synpunkter, ändrings- och tilläggsförslag som kom fram under diskussionens gång. Interimsstyrelsens ursprungsförslag antogs nästan ograverade. Det antagna programmen är refererade i en bilaga till denna artikel.

Stadgarna

Efter en del ändringar i ursprungsförslaget antogs mycket demokratiska stadgar. Här uppmärksammas riskerna med en politisk professionalisering. T ex antogs en maximitid på sex år för förtroendeuppdrag i såväl partiet som parlamentariska församlingar, liksom att förtroendevalda inte skall ha högre lön genom sitt uppdrag än vad de tjänade tidigare. Den viktiga frågan om hur man betraktar minoriteter inom partiet, de rättigheter och skyldigheter de har, avhandlades så här:

Varje medlem har lika rätt att delta i utformningen av Arbetarlistans politik och löpande verksamhet, genom att enskilt eller tillsammans med andra, framföra synpunkter, ställa förslag eller organisera sig kring alternativa handlingslinjer. Enskilda medlemmar och minoriteter verkar genom interna sammankomster och i instanser, samt behandlas med respekt för sin suveränitet inom partiorganisationens ramar. Att offentliggöra särskiljande ståndpunkter åsidosätter respekten för majoritetens vilja och motiverar sanktioner.¹⁰

⁹ Förslag till motion i programfrågan, antagen av Arbetarlistan i Stor-Stockholm, kongresshandlingar.

¹⁰ Arbetarlistans stadgar, § 2 mom 3.

Det slås alltså fast att minoritetsströmningar inom Arbetarlistan har rätt att organisera sig för att påverka eller ta strid för en förändring av partiets politik. Detta är snarlikt med den rätt till tendens- och fraktionsbildning Socialistiska Partiet har i sina stadgar. Två skillnader finns dock: För det första minoritetens rätt till automatisk plats i partistyrelsen hos SP. Detta för att inom partiets ramar och valda organ – och inte i form av kottier och mer eller mindre hemliga sällskap – föra diskussionen, försöka reda ut var motsättningarna går och helst komma till en konstruktiv lösning. Med Arbetarlistans stadgar finns det möjlighet för kongressmajoriteten att genom strykningar utesluta alla ur minoriteten i valet till partistyrelse. För det andra: tendensmedlemmarnas rätt att på SPs bekostnad (om tendensen organiserar minst 10 procent av medlemmarna) kunna åka omkring i lokalorganisationerna för att föra ut sina ståndpunkter.

Men vad är att ”offentliggöra särskiljande ståndpunkter”? Vilka sanktioner vidtas om man skriver en debattartikel i den egna offentliga partipressen om att t ex en ”Stopp NU”-linje borde vara Arbetarlistans i kärnkraftsfrågan? Utesluts man om man skriver samma artikel i t ex *Dagens Nyheter*?¹¹ Är inte lärdomen – inte minst efter stalinismens monolitism och odemokratiska undertryckande av särståndpunkter – att enskilda medlemmar har rätt att uttrycka egna, personliga åsikter, men just betrakta dem som *personliga*, *samtidigt* som man klargör att partiet har en annan åsikt?

Partinamnet

Det restes bara ett motförslag till det väl inrotade namnet Arbetarlistan: Sveriges Socialdemokratiska Vänsterparti (även om det fanns andra motionsförslag som inte presidiet brydde sig om att ställa). Men med bara en eller ett par nej röster mot, antog kongressen som partinamn Arbetarlistan.

Partistyrelsen

Den partistyrelse som valdes består av 25 ordinarie ledamöter och 13 suppleanter. Röstetalen varierar mellan 89 och 57 röster för de ordinarie och 37 och 18 röster för suppleanterna. I valberedningens ursprungsförslag ingick tre personer från f d Socialistiska Förbundet som ordinarie.¹² Men under pläderingarna piskades en hätsk stämning upp mot dem. I omröstningen petades de till suppleanter. Till detta kan noteras att Kjell Eriksson till en början inte ville ingå i partistyrelsen. Motiveringen var att han dels var utbränd efter vårens arbetsinsatser och dels ville undvika allt tal om personkult, eftersom han framstått som interimsstyrelsens centralfigur. Men efter ivriga pläderingar från ett stort antal ombud accepterade han till slut att ingå i partistyrelsen (och är i dag partisekreterare och heltidsanställd). I partistyrelsen ingår (antalet röster inom parentes):

Ordinarie ledamöter:

Åke Wiklund, metallarbetare, Falun (89)

Kerstin Wiklander, sekreterare i hyresgäströrelsen, Helsingborg (88)

Gunilla Danielsson, arbetar på taltidning, Trelleborg (87)

¹¹ Ett exempel på problemet med denna stadgepunkt infinner sig i Arbetarlistans partistyrelseledamot Keith Eliassons uttalanden i *Smålandsposten* 23 maj 1990. Eliasson säger i intervjun: ”För min del vill jag ha en ny omröstning i kärnkraftsfrågan. Avveckla inte kärnkraften förrän det finns vettiga och miljövänliga alternativ. Och avveckla inte före 2010.” /.../ ”Däremot vill inte Keith nu ta ställning till ett stopp redan nu för svensk vapentillverkning, en fråga som tagits upp vid Arbetarlistans partikongress. — Man kan inte bara stoppa en så stor svensk industri över en enda natt...” Båda uttalandena strider definitivt mot stadgarna.

¹² Lars Karlsson, Bo Nilsson och Catrin Wingmar-Everbäck.

Sören Westerholm, metallarbetare, Oskarshamn (87)
 Gunnar Törnér, lärare, Malmö (83)
 Stig Östlund, tjänsteman, Sundsvall (82)
 Roland Brunk, metallarbetare, Borlänge (82)
 Ingmari Wallberg, barnsköterska, Uppsala (79)
 Anja Lindblom, bussförare, Stockholm (79)
 John Andersson, bussförare, Ronneby (79)
 Sven-Olof Järn, arbetar vid lokaltrafiken, Södertälje (78)
 Kjell Eriksson, trädgårdsarbetare, Uppsala (77)
 Lars Aronsson, lagerarbetare, Stockholm (77)
 Kurt Myrén, skogsarbetare, Kil (76)
 Krister Olsson, metallarbetare, Mönsterås (74)
 Per-Arne Almgren, banktjänsteman, Stockholm (74)
 Erik Andersson, småbrukare och kontorsarbetare, Arvika (73)
 Kalle Starck, grafiker, Skövde (70)
 Jörgen Larsson, socialarbetare, Gävle (70)
 Cary Eriksson, arbetar inom äldreomsorgen, Örebro (69)
 Egon Aspman, metallarbetare, Falun (65)
 Alexander Fuentes, arbetar inom lokaltrafiken, Stockholm (62)
 Ulla Andersson, bamskötare, Gävle (61)
 Ulf Johansson, fabriksarbetare, Falkenberg (59)
 Keith Eliasson, fastighetsskötare, Alvesta (57)

Suppleanter

Lars Karlsson, metallarbetare, Göteborg (37)
 Karin Pettersson, röntgenassistent, Stockholm (35)
 Kerstin Åkare, hemma med barn, Stockholm (32)
 Elsie Olsson, hotell- och restaurang, Kristianstad (30)
 Catrin Wingmar-Everbäck, studerande, Umeå (29)
 Kjell Berglund, företagare, Gällivare (28)
 Leif Almqvist, tecknare, Stockholm (24)
 Bo Nilsson, sjukskötare, Luleå (22)
 Mats Anefjärd, studerande, Uppsala (20)
 Marco Poblete, hotell- och restaurang, Stockholm (20)
 Magnus Bergqvist, fabriksarbetare, Sunne (19)
 Hadi Rahimi, flyktingmottagare, Uppsala (19)
 John Karlsson, arbetsledare, Helsingborg (18)

Till talespersoner utsågs Åke Wiklund, Gunnar Törn& samt Ingmarie Walberg (utsedd av partistyrelsen).

Valunion vänstersamarbete

Frågan om samarbete med de befintliga partierna och organisationerna till vänster om socialdemokratin var en het potatis, som interimsstyrelsen inte ville ta i. Tre motioner om att Arbetarlistan skulle fortsätta de överläggningar om en teknisk valallians mellan Arbetarlistan, VPK, Socialistiska Partiet och enskilda vänstermänniskor, som enskilda grafiker i Stockholm (med Sture Ring och Lars Isaksson i spetsen) tagit initiativ till hade inkommit. Lars Isaksson fick inte ens tala till kongressen! Med de knappa röstsiffrorna 56-50 röstades ett förslag om att

bordlägga frågan igenom. I den knappa minoriteten var flertalet helt och hållet avvisande till ett samarbete med ”vänstern”.

Dubbelorganisering

Efter en längre debatt antog kongressen med röstsiffrorna 48 mot 35 det förslag som Interrimsstyrelsen lagt fram. Beslutet innebar att Arbetarlistan accepterar att enskilda medlemmar, som samtidigt är medlem i ett annat parti, får lov att vara det under en övergångsperiod på två månader. Därefter måste den enskilde bestämma sig för vilket parti han eller hon vill tillhöra. Undantag görs för dem som är stödmedlemmar i andra partier, eller tillhör en annan partiorganisations fackklubb på en arbetsplats. Man kan heller inte väljas som kongressdelegat om man samtidigt är dubbelorganiserad. En följd av detta var att fyra medlemmar i Socialistiska Partiet, som valts till ombud i sina lokalorganisationer, inte godkändes som kongressdelegater.

En rad motioner, däribland flera om den fackliga inriktningen samt utgivande av en tidning, bordlades till partistyrelsen och den kommande kongressen. Nästa kongress blir i februari 1991.

IV. Hur skapas ett nytt arbetarparti?

Att bilda ett nytt arbetarparti med bred förankring och ett reellt inflytande i fackföreningar och rörelser är ett sisyfosarbete. Det visar inte minst alla havererade projekt från 60- och 70-talet i Sverige. Om det nya partiet inte bara ska bli ytterligare ett rivaliserande vänsterprojekt måste det omfatta de viktigaste delarna av den radikala rörelsen i Sverige, alltifrån den fackliga vänstern till miljörörelsens vänstersinnade. Det är ur de olika erfarenheterna ett program för detta nya parti måste utarbetas. Och partiet måste bygga på en öppenhet så att de olika krafterna kan förenas och medlemmarna med olika bakgrund kan känna att det är ”deras” parti.

Tyvärr valde Arbetarlistans initiativtagare en annan väg och kringgick helt de organiserade vänsterkrafterna: de radikala krafterna inom SAFE, starka fackliga vänsterfästen inom Dalapropet och t ex grafikerna i Stockholm, radikala medlemmar av t ex Miljöförbundet och Riksförbundet Stoppa Rasismen, de vänsterpartister som inte ser någon väg ut ur återvändsgränden för sitt parti, medlemmar i Socialistiska Partiet och andra. Detta bekräftas av Kjell Eriksson i en intervju i tidskriften *Forum*:

[Arbetarlistan] är inget parti enbart för missnöjda socialdemokrater som massmedia så gärna vill framställa det. De flesta som stödjer detta initiativ röstar på SAP, men det är inte vårt syfte att splittra SAP eller vinna delar av partiapparaten. Det var därför vi inte tog kontakt med SAFE eller andra grupper inom SAP som tidigare haft diskussioner om att ställa upp spränglistor i valet. Vi vill också klart hålla isär detta initiativ från Dalapropet.¹³

Forum frågade också Kjell Eriksson om vad han ansåg om pågående diskussionen inom Socialistiska Partiet om att kollektivt gå in i det nya partiet:

Det är helt vansinnigt. Det skulle slå sönder hela organisationen. Det nya partiet får inte bli en tummelplats för vänstern. Vi befinner oss naturligtvis i en konkurrenssituation gentemot andra partier som SP och VPK, och motsättningar är oundvikliga. Vi får se vad som kommer att hända. Några officiella kontakter på central nivå har vi inte haft.¹⁴

I Göteborg förlamades diskussionen inför kongressen av att det inte fanns något programutkast att ta ställning till. I stället blev det allmänna diskussioner om den ekonomiska och politiska krisen i landet. Inte heller försökte man bredda basen genom att bjuda in andra organisationer och

¹³ *Forum*, nr 1 1990 s 18

¹⁴ *Forum*, nr 1 1990, s 18-19

enskilda från miljö-, anti-rasistiska- eller fackliga rörelser till diskussionen. I Göteborg är utrymmet till vänster om socialdemokratin inmutat. Socialdemokratin har ett fast grepp över fackföreningsrörelsen. Det finns förvisso undantag, t ex Facklig Opposition på Volvo och några oberoende metallklubbar, men den ”vänstersocialdemokrati” som finns på andra orter är frånvarande. Vänstern har sina revir. Vänsterpartiet, KPML(r) och Socialistiska Partiet har en röstmässig andel kring 12-13 procent i kommunalvalen, d v s klart högre än genomsnittet i landet. Arbetarlistan har därmed redan på förhand svårt att armbåga sig fram till en egen plats i solen.

I Göteborg finns klara problem med att bygga upp ett nytt parti utan att bredda diskussionen, dra med sig redan organiserade eller oorganiserade. Men förutsättningarna är naturligtvis olika på olika orter. Även om Arbetarlistan inte lyckats i storstadsregionerna, har de haft vissa framgångar i t ex Arvika, Sunne och Falun.

Risken är alltså uppenbar för att Arbetarlistan bara blir ytterligare ett av alla de försök att proklamera ”arbetarklassens parti” vi sett så många gånger under 70-talet. Skillnaden denna gång är att partiet inte är ”revolutionärt” utan har en ”vänstersocialdemokratisk” profil och därmed kanske klarar sig bättre i valen. Men utan att den grundläggande frågan har lösts: *Hur skapa ett kämpande massparti för Sveriges arbetare?*

Hur ska programmet genomföras?

Under arbetarrörelsens hundraåriga historia har ett otal antal organisationer uppstått. Några har blivit beständiga, medan andra snart gått i graven. Var och en har haft sitt eget politiska program, det ena mer radikalt och revolutionerande än det andra. Det finns ett avgörande kriterium när man bedömer ett partis program: *Hur ska de goda målsättningarna genomföras?* Men det finns också en annan lärdom, som tål att upprepas: *Lita inte på vad partierna säger bedöm dem efter deras handlingar!*

En övergripande bedömning av de antagna programmen visar att kongressen inte gick på några av de ”minor”, man skulle ha kunnat befara. Partiet strävar efter att bli ett brett, socialistiskt och demokratiskt parti som vill ställa produktionens inriktning och produktionsresultatets fördelning under demokratisk kontroll och arbetar för jämlikhet i fördelningen av egendom, inkomster och makt men också i tillgången till utbildning och kulturella värden. Arbetarlistan bekämpar all rasism, går emot kärnkraft och miljöförstöring utifrån en socialistisk ekologisk grundsyn (även om det finns en kärnkrafts-vänlig minoritet). Detta är en god grund att stå på. Å andra sidan har Arbetarlistan ingenting nytt att tillföra, som inte Vänsterpartiet redan har sagt...

När det gäller *hur* är det lätt att kritisera. För genomgående i de olika resolutionerna är avsaknaden av ett genomarbetat perspektiv för Arbetarlistans förhållande till olika massrörelser. Stämningen på Arbetarlistans kongress var sådan att endast en mindre del av ombuden hade ett klart perspektiv på att det nya partiet skulle vara ett handlingsparti; ett parti som aktivt och i samarbete med andra, tog strid mot högerpolitiken. Där medlemmarna *parallellt* med uppbygget av Arbetarlistan kämpar i fackföreningar, miljö-, anti-rasistiska och andra organisationer.

Det är nästan häpnadsväckande att interimsstyrelsen inte lagt ett förslag till hur Arbetarlistan ska arbeta i fackföreningsrörelsen. Arbetarlistan har ju ändå till dels bildats av människor som varit aktiva i Dalauppropet. Och det föddes jämsides med en av de mest omfattande proteströrelserna inom svensk fackföreningsrörelse på mången god dag Kampen för att göra fackföreningarna till kämpande och demokratiska är en nyckelfråga för den som vill ha ett socialistiskt samhälle. Det är också i fackföreningarna som socialdemokratin effektivast kan utmanas. Och det är här som socialdemokratin har störst chans att – med alla upptänkliga medel – slå tillbaka en opposition. Se bara på vad socialdemokratin gjorde med Vänsterpartiet på 50- och 60-talet!

Det fördelningspolitiska programmet är svagt. En rad ”viljeyttringar” radas upp, målsättningar som man i sig inte kan resa några större invändningar mot. Men hur skall detta förverkligas? Arbetarlistans ekonomiska program bygger på den rättmätiga kritik Dalauppropet fört fram mot socialdemokratins ”omvända Robin Hood-Politik”.

I skrivande stund redovisar Volvo en halvering av vinsten under första halvåret och aviserar att 5 000 arbetstillfällen skall bort inom Volvo Personvagnar inom ett par år. Pratet om att flytta produktionen till EG-medlemmen Belgien blir allt högljuddare. Visserligen skall man ta Volvo-direktörernas hot med en stor nypa salt. Likviditeten är stor, Volvo står genom nya produkter och stora investeringar under 80-talet starkare i dag än man gjorde i slutet av 70-talet. Till stor del handlar Volvos utspel om att skapa en image av handlingskraft och att våga ta ”impopulära beslut” inför skeptiska aktieägare. Men samtidigt skärps konkurrensen på världsmarknaden allt mer överproduktionen av bilar i världsmåttstock är cirka fem miljoner bilar per år.

Enligt Torbjörn Israelsson på arbetsmarknadsstyrelsens prognossektion kan arbetslösheten hösten 1991 stiga till 2,5 procent – en ökning med en procent. I klartext handlar det om drygt 80 000 fler arbetslösa (122 000 i juli i år).¹⁵ Det finns klara tecken på en allmän lågkonjunktur.

Då räcker det inte att framstå som en aldrig så socialistisk Robin Hood. Frågan om en arbetstidsförkortning med bibehållen lön finns över huvud taget inte nämnd i Arbetarlistans program. Ändå är det den springande punkten i hur arbetslösheten skall bemötas. Arbetarlistan kommer att tvingas ta itu med en konkretisering av sina ståndpunkter. Hur stärker man vanliga arbetares och låginkomsttagares ställning i en värld som kanske går mot en kapitalistisk kris? Hur ska det hela finansieras? Hur ska den demokratiska kontrollen över samhällets rikedomar se ut? Hur kombinerar man arbetet i en parlamentarisk församling med ett utomparlamentariskt arbete i olika rörelser? Hur gör man för att fackföreningarna skall bli kämpande och demokratiska?

När det gäller det andra kriteriet är det svårare. Å ena sidan är Arbetarlistan ett fullständigt oprövat kort i svensk politik. Partiet har bara funnits i några månader och har inte gjort några som helst politiska utspel i den ena eller andra riktningen. Å andra sidan tyder detta på en inneboende svaghet: Kongressen blev inte det kraftfulla avstamp många förväntade sig. Visserligen har det varit sommar – och med den politisk semester – men till dags dato har det varit så gott som tyst om Arbetarlistan.

V. Fågel, fisk eller...

Vad är då Arbetarlistan för ett parti? Är det bara ett nytt ”socialdemokratiskt” parti (som *Proletären* menar)? Står det till ”vänster” om (v)? Är det ett ”revolutionärt” parti? Eller ett ”centristiskt”, som vacklar mellan revolution och reform? Att kritisera Arbetarlistan för att det inte är ett uttalat revolutionärt parti, är att slå in öppna dörrar. Målsättningen har varit att ”skapa ett brett, socialistiskt och demokratiskt parti”.¹⁶

Den bästa karaktäriseringen på Arbetarlistan är nog ”vänsterreformistiskt”. D v s ett parti som strävar efter att omvandla det kapitalistiska samhället till ett socialistiskt, jämlikt samhälle, men som samtidigt saknar ett program för handling som organiserar arbetare och låginkomsttagare, aktivister i sociala rörelser o s v, för att ta över makten i samhället.

Detta förenar på många sätt Arbetarlistan med (v). Men det finns vissa skillnader. Till den sociala sammansättningen är Arbetarlistan ett arbetarparti. Den blytungt barlast som (v) dras med i

¹⁵ *Göteborgsposten* 31 augusti 1990

¹⁶ Uppropet

förhållande till stalinismen saknas hos Arbetarlistan.¹⁷ Inte heller är partiet brännmärkt av dåliga uppgörelser med socialdemokratin. (v) är i dag helt beroende av det ekonomiska stödet från stat och kommun för att överleva. Å andra sidan har Arbetarlistan inga som helst pengar. Partistyrelsen har beslutat ansöka om ett banklån på 250 000 kronor ”för att kunna bygga upp partiet, anställa [Kjell Eriksson], köpa in nödvändig utrustning, planera för veckotidningen o s v.”¹⁸ (v) lägger tonvikten vid arbetet i statliga och kommunala parlamentariska nämnder. Det är bl a därför som (v) har så få aktivister i fackföreningar och sociala rörelser.

Men Arbetarlistan saknar i dag en egen profil som ger dem ett politiskt existensberättigande vid sidan av (v). Det räcker inte att profilera sig som ”fotfolkets” parti, ”vi som är ärliga och vill något nytt”, vilket var det genomgående temat i Arbetarlistans masstidning inför Första maj. Partinamnet är inte särskilt aptitretande – vilken ungdom, sjuksköterska, lärare blir det minsta lockad av ”Arbetarlistan”? Ett grått parti med bara arbetare som har en vallista? Ser man till den sociologiska undersökning som gjorts i Katrineholm visar den att allt färre arbetare och tjänstemän upplever sig själva som ”arbetare”.

Det finns heller inga garantier för att Arbetarlistan av sig själv kommer att hamna rätt i politiken. Det är troligt att en framgång i valet, med lika många poster att besätta som Miljöpartiet fick 1989, kommer att suga upp dugliga aktivister i nämnder. Folk som kommer att drunkna i motioner om radikala reformförslag, möten och utskott. Men där inte tonvikten läggs på den utom-parlamentariska kampen; i uppbygget av självständiga rörelser – de rörelser som kan tvinga igenom förbättringar. Risken är uppenbar om den politiska temperaturen i samhället inte höjs.

Ett annat problem är fixeringen vid riksdagen. Det finns hos många en lättsinnig tro på att Arbetarlistan kommer att hamna över fyraprocentsstrecket i valet i september 1991. Men tiden är knapp. Vad händer om socialdemokratin, mot bakgrund av de låga opinionssiffrorna i arbetarleden, plötsligt gör en vänstergir? Lyckas Arbetarlistan skaffa sig en hållbar politisk profil? Ett val är en kraftmätning för ett parti – och en mätare på vilket ”förtroende” ett parti har. Arbetarlistan har ingen organiserad daglig verksamhet i fackföreningar eller sociala rörelser, inte heller ett klart perspektiv på detta. Om Arbetarlistan ”bara” når 1-2% av rösterna, kommer besvikelsen vara stor och luften gå ur partiet.

Ändå finns det en sund bas i de socialdemokrater och partilösa som söker sig vänster ut i politiken, som söker formera sig i ett nytt parti, som vill göra upp med den socialdemokratiska ledningens rena högerpolitik. Och det är detta man måste ta fasta på. Frågan är bara: Hur många av de gamla socialdemokraterna har aktivt tagit strid inom SAP? Hur många har drivits till Arbetarlistan – efter att ha stångat pannan blodig mot pampväldet inom SAP? Det är en viktig fråga. För SAP är en oerhört odemokratisk och toppstyrd organisation, med lågt i tak – vänsterut. Här serveras färdiga beslut uppifrån. Här formas inte människor i en levande rörelse, ”till kamp emot kvalen”. Samma dåliga och odemokratiska organisationsvanor kan också tas i arv i Arbetarlistan. Och här finns å andra sidan sådana tongivande som partisekreteraren Kjell Eriksson – organisationsråv, administratör och politiker – med ett förflutet inom den stalinistiska skolan.

Ett levande arbetarparti kan inte bygga på människor som fungerar som ”brevbärare”, som för ut

¹⁷ Vänsterpartiet kan i dag inte beskyllas för att vara ett stalinistiskt Moskva-parti, långt därifrån. Men man har varken gjort upp med det gamla Östeuropa, eller gjort en analys av utvecklingen där i dag. Enligt uppgift diskuterade (v):s partistyrelse östeuropa på ett möte i september 1989. Trots raserade Berlin-murar och ”broderpartiernas” fall i ”de reellt existerande socialistiska staterna” tog partistyrelsen inte på nytt upp frågan innan kongressen i maj! (v) har drivits till ett ställningstagande utifrån händelserna, inte genom ett självständigt ställningstagande och analys.

¹⁸ Utskick till medlemmar ”Arbetarlistans 1:a kongress”, juni 1990.

ledningens politik i partikampanjer och dessemellan verkar som det passiva ”fotfolket”. En klar medvetenhet om att ett nytt arbetarparti måste vara genuint demokratiskt och bygga på ett – efter förmåga och förutsättningar - aktivt deltagande måste genomsyra såväl partiledning som den vanlige medlemmen.

Stämningen på kongressen påminde en aning om ett frälsningsmöte. Interrimsstyrelsen ville till varje pris framstå som enig inför kongressen – avvikande uppfattningar hölls tillbaka. Till viss del är det förståeligt. Det ligger väl i sakens natur att ett nytt parti grundas i enig och positiv anda. Men det innebär också att man skjuter de politiska problemen framför sig. I ett så heterogent parti som Arbetarlistan – med medlemmar som formats av vitt skilda erfarenheter och med olika perspektiv – måste man ta tjuren vid hornen och reda ut ideologi och program och låta olika åsikter brytas mot varandra.

Hur långt har uppbrottet gått?

Den avgörande frågan är dock hur långt uppbrottet i svensk arbetarrörelse har gått. För var femte väljare – de flesta tillhör 80-talets förlorare; arbetare och låginkomsttagare – finns det enligt samstämmiga opinionsundersökningar i dag inget parti som är tillräckligt lockande.

Socialdemokraterna befinner sig på en rekordlåg nivå kring 35-procentsstrecket. 1988 års stora valundersökning visar att en fjärdedel av socialdemokraternas väljare placerar sig mycket långt till vänster på den politiska skalan. Detta gäller framför allt kvinnorna i den offentliga sektorn. Trots Vänsterpartiets politik, dess icke-existens som organiserad kraft i fackföreningar och massrörelser, dess lättsinnigt avklippta band till de havererade stalinistiska diktaturerna i öst och parlamentariska uppgörelser med socialdemokratin, ligger partiet i dag i opinionsundersökningarna stabilt över resultatet från valet 1988.

Men 80-talet har satt djupa sår i vänsterns själ och självtillit. De stalinistiska systemen visade sig vara långt mer fruktansvärda än t o m många inom Socialistiska Partiet – trots långvarig kamp mot och den mest utvecklade analysen av den stalinistiska diktaturen – någonsin kunnat ana. I Östeuropa tränger de fria marknadskrafterna allt djupare in. Och i avsaknad av ett demokratiskt socialistiskt alternativ, börjar marknadsekonomin sprida sig, som den reella lösningen i folks medvetande.

Det är också under detta årtionde bollen legat på borgarnas planhalva. Socialdemokratin har tagit över allt fler av dess idéer. En verklig radikaliserings bland arbetare och låginkomsttagare – med vilda strejker, kamp mot storföretag och miljöbovar, massdemonstrationer mot (s)-regeringens högerpolitik, fackföreningar där byråkrater slängs ut och ersätts av radikala ledningar – är inte för handen.

Draghjälpen från massmedia

Med bara ett år kvar till valet är det svårt att se att Arbetarlistan kommer att bli ett alternativ till vare sig Vänsterpartiet eller socialdemokratin. Framför allt inte om Vänsterpartiets ledning kan köra över såväl sin egen kongress som många tongivande medlemmar i partiledningen när det gäller ett vänstersamarbete i valet (och annars). Då krymper Arbetarlistans utrymme ihop.

Ändå vill jag avsluta med en brasklapp: Det är massmedia som bestämmer vilken ställning ett politiskt parti eller rörelse har. Att för ett litet parti – utan draghjälp från de stora tidningsdrakarna och TV – lyckas spränga fyrapocentsvallen till riksdagen är hart när omöjligt. Jämför bara med Miljöpartiets försök; när väl massmedia bestämt sig för att Miljöpartiet i valet 1989 hade en reell chans att komma över ”Berlin-muren”, så lyckades man också med konststycket.

Och de borgerliga ledarskribenterna har fattat vilken potential Arbetarlistan har. På ledarsidorna

gnuggar man händerna över Arbetarlistans möjligheter att ge socialdemokratin en smäll på fingrarna genom att dra till sig de tusentals missnöjda socialdemokrater och icke-röstande som finns, och på så vis bana vägen för en borgerlig regering. Arbetarlistan kan också slå två flugor i en smäll genom att stjäla röster från det krisdrabbade och inte särskilt attraherande alternativet (v). *Dagens Nyheter*¹⁹ ledarsida uttrycker det klart:

Mycket tyder nu på att även Arbetarlistan har en verklig chans att bryta in bland de partier som räknas. Gamla lojaliteter och auktoriteter har upplösts. En stor grupp väljare tycker att s-regeringen har gått för långt åt ”höger”, med för mycket nedskärningar i den offentliga sektorn och för stora ”orättvisor” främst genom skatereformen. Men flertalet drar sig samtidigt för att rösta kommunistiskt. Arbetarlistan fyller alltså ett verkligt tomrum för rejält missnöjda socialdemokrater som inte vill bli kommunister. /.../ Allt utom ett totalt platt fall innebär att Arbetarlistan får stora verkningar i svensk politik. Om det nya arbetarpartiet tar några få procent kan det bidra till borgerlig majoritet 1991. Om det växer sig större, kan det tvärtom förhindra borgerlig majoritet genom att mobilisera s-väljare som annars hade lagt sig på soffan. Samtidigt försvagas det socialdemokratiska partiet och dess regeringsförmåga. /.../ Arbetarlistan blir också något att bita i för VPK. Tanken på allians kan VPK avskriva.

Platt fall lär det inte bli om inflytelserika tidningar som *Dagens Nyheter* – som fullständigt lade locket på och censurerade allt vad Dalauppropet gjorde – fortsätter att puffa för Arbetarlistan.

Augusti 1990

¹⁹ *Dagens Nyheter* 21 maj 1990.

Ur *Fjärde Internationalen* 2-1991

Anders Hagström

Tiden rinner ut för Arbetarlistan

Upp som en sol, ned som en pannkaka! Det är nästan osökt som man kommer att tänka på detta uttryck när man kommer in på Arbetarlistan.

När partiet höll sin första kongress för lite drygt ett år sedan i Stockholm var optimismen om dess framtid stor.¹ Många såg partiet som det första stora uppbrottet från en socialdemokrati som var på drift höger ut. I dag ett år senare, några månader efter dess andra kongress i Helsingborg, ser Arbetarlistans framtid betydligt blekare ut. Förväntningarna har inte infriats, rekryteringen har avstannat och partiet verkar helt upptaget av självförbrännande inre stridigheter.

Det parti som fyra procent uppgav sig beredda att rösta på i en opinionsmätning förra året, är i dag ett litet parti bland flera andra, men utan jämförbara partiers sammansvetsande åsikts-gemenskap.

Vad har hänt?

Lite elakt skulle man kunna kalla Arbetarlistans hittillsvarande tillvaro en studie i hur man inte lägger grunden för ett parti. Här skall jag ta upp några av de viktigaste skälen till varför Arbetarlistan snabbt gick i stå.

Ingen åsikts-gemenskap

Trots att många av Arbetarlistans ledande företrädare i dag gör stor sak av att de är ”gamla socialdemokrater” är partiet inte produkten av en politiskt homogen strömning.

Tvärtom kom partiets grundare från en rad olika håll. Några hade ett förflutet i den maoistiska rörelsen, bland annat Kjell Eriksson, den dominerande gestalten på den första kongressen. En annan grupp kom från den trotskistiska rörelsens ytterkant.

Det är dock sant att den största enskilda komponenten var före detta socialdemokrater. Men de ”gamla socialdemokraterna” utgjorde inte någon homogen grupp som utmejslat en gemensam politik i ursinnig kamp mot SAP-ledningen. Det enda som förenade dem var just att de haft partibok i SAP och var missnöjda med partiets kurs under senare år. I övrigt gick åsikterna isär.

Kort sagt var spännvidden stor i fråga om åsikter. I själva verket var den avgörande orsaken till partiets tillkomst initiativtagarnas förhoppning om att tiden var mogen för att skapa ett nytt ”brett, socialistiskt och demokratiskt arbetarparti” för att fånga upp det jäsande missnöjet med socialdemokratins ”Tredje väg”.

Den diffusa profilen kom inte förvånande att ge projektet stor attraktionskraft eftersom det blev möjligt för var och en, och varje grupp, att läsa in sina egna förhoppningar i Arbetarlistan.

Men i grund och botten skapade detta synsätt fler problem än det löste.

Inte homogen

Arbetarklassen är inte på något sätt homogen. Om den vore det skulle för övrigt Arbetarlistan och liknande försök aldrig behövas.

¹ Se Lars Gus Kaages artikel från *Fjärde Internationalen* 3/90 – som återges ovan – om Arbetarlistans bakgrund och första kongress.

Det är i själva verket under väldigt korta perioder som den är förmögen att samlas som klass bakom gemensamma krav och aktioner, och till och med då finns delgrupper som sluter upp på motståndarnas sida.

Det är inte bara socialt som den är skiktad mellan högutbildade och ofta välbetalda arbetargrupper på den ena kanten och lågutbildade och lågavlönade på den andra.

Den är också politiskt uppsplittrad. Om man tittar på exempelvis de valundersökningar som gjorts stöder inte förvånande majoriteten av industriarbetarna SAP, men tvärsen vad man lätt kan tro har vänsterpartiet svagare stöd än något av de borgerliga partierna i denna arbetarklassens kärntrupp, som ju av hävd borde vara den mest klassmedvetna.

I det senaste valet 1988 stödde bara 4 procent av industriarbetarna Vänsterpartiet kommunisterna – k:et försvann förra året – mot 73 procent för socialdemokraterna, medan centerns, mod era temas och folkpartiets stöd uppgick till 7 respektive 6 och 5 procent. Nästan en femtedel av industriarbetarna hade sina politiska sympatier hos borgarna.²

Inte ens arbetarklassens radikala flygel är nämnvärt enad vad gäller perspektiv, strategi och taktik. Den sträcker sig från radikala reformister som inte har en tanke på att lämna SAP över det politiskt heterogena vänsterpartiet till ren och skär sekterism av KPML(r):s [nu KP] typ.

Ofrånkomligt val

Allt detta gör att Arbetarlistans grundare egentligen stod inför ett ofrånkomligt val:

- Att grunda ett parti på basis av en gemensam principiell grundsyn och ett gemensamt program, även om det så skedde till priset av att inledningsvis stänga ute många av de som fann tanken på att grunda ett nytt socialistiskt arbetarparti sympatisk men som inte var beredda att ställa upp på ett genomarbetat program.
- Att grunda vad som i praktiken skulle vara en bred front kring ett par förenande krav. En front som bara gradvis skulle kunna omvandlas till ett parti på basis av gemensamma erfarenheter och diskussioner. Något som i sin tur förutsatte största möjliga öppenhet och en medveten strävan att dra med alla ingående komponenter i ett gemensamt ansvarstagande för rörelsens organisation och utveckling.

I praktiken kom Arbetarlistans första kongress att försöka sätta sig på gårdsgården. Den antog en diffust program som skulle utgöra partiets ”själ och hjärta”, samtidigt som den i praktiken avvisade det ”breda” perspektivet.

Det är sant att det fanns folk som förespråkade det senare alternativet, men de utgjorde bara en minoritet.

Ingen strategi

Men det räcker inte med att vara överens om viktiga principer och vissa krav för att kunna bygga ett handlingsförmöget parti om man nu vill försöka sig på detta. Man måste också vara överens en strategi, eller uttryck på ett annat sätt: det måste finnas enighet om en övergripande plan för hur man skall bygga partiet, och för hur dess principiella målsättningar skall förverkligas.

Men är det något som Arbetarlistan saknar är det just detta och det är inte så märkligt. Är man inte överens om principerna kan man knappast vara överens om det strategiska perspektivet.

Till råga på allt har man försatt sig i en situation där partiets heterogenitet försvårar, om inte

² Se *Vänsterpress* 4/91, sid 4

omöjliggör, utformandet av en samlande strategi.

Vad värre är att många tycks sakna förståelse för frågeställningen. Allt man har att erbjuda är en traditionell definition på politiskt arbete och i övrigt propaganda om en socialistisk framtid.

Tanken på att det är fullt möjligt och framför allt nödvändigt att utforma en strategi som försöker utgå ifrån nuet och formulera en plan för hur man skall vinna majoriteten av de arbetande för skapandet av ett socialistiskt samhälle, är säkert många av de ”gamla socialdemokraterna” redo att avfärda som ett utslag av ”tokvänstern”

Och det trots att det är en fråga som brytt många av arbetarklassens främsta teoretiker och politiska ledarbegåvningar, från Karl Marx och Friedrich Engels försök i det *Kommunistiska manifestet* till Rosa Luxemburg, för att inte glömma alla de tusentals kämpar som en gång bröt med sin tids djupt misskrediterade socialdemokrati för att grunda den Kommunistiska Internationalen.

Det är för övrigt det främsta skälet till varför vi fortfarande lever i ett kapitalistiskt samhälle: Att ingen kraft inom arbetarrörelsen visat sig förmögen att utforma en framkomlig övergångsstrategi.

Socialdemokratin

Socialdemokratin har aldrig haft några sådana ambitioner. Och det är inte så märkligt.

Den svenska arbetarklassens akilleshäla är just det faktum att den satt och fortfarande sätter sin tilltro till ett parti vars politik utformats av reformvänner ur medelklassen och byråkrater i den fackliga apparaten, grupper som dominerat såväl partiapparaten, som regerings- och riksdagsgruppen, för att inte glömma bort alla andra församlingar.

Det SAP i praktiken det gamla partiets högerflygel som framträdde ur den stora partisplittringen 1917 har aldrig varit samhällsomvälvande.

I själva verket har socialdemokratin politik i regeringsställning utformats genom kohandel mellan borgarnas politiska partier, kapitalets representanter och det socialdemokratiska ledargarnityret i ”hela folkets intresse” denna förskönande omskrivning för en politik som lämnat kapitalet i orubbat bo.

Vänsterpartiet har inte heller några sådana ambitioner, om de ens förstår frågeställningen efter decennier av teoretisk och politisk ökenvandring i Sovjets ledband.

Frigörelsen från den östeuropeiska tvångströjan har inte heller lett till någon ökad förståelse för behovet av en övergångsstrategi.

Men det är sant, har man inte ens en gemensam definition av det samhälle man vill ersätta kapitalismen med kan man knappast diskutera vägen dit. I stället ägnar sig olika delar av partiet att fila på sina egna projekt, i den mån de har några.

Det är för övrigt slående att det enda man kan utläsa ur de nio punkter ”för en politik för arbete åt alla”³ som utarbetats av partiets verkställande utskott och tillställts regeringen är ett traditionellt statsinterventionistiskt recept: öka de offentliga utgifterna för att möta krisens verkningar.

Ingen arbetarmakt

Det finns inte ett ord om strategi för arbetarmakt i deras förslag. Inte en enda åtgärd syftar till

³ Uppgiften är hämtad från *Rött, blått, grönt, en bok om 1988 års riksdagsval* av valforskarna Mikael Giljam och Sören Holmberg.

arbetarklassens mobilisering för att lösa krisen med sina egna metoder och målsättningar.

Allt det handlar om är vad statsapparaten skall göra för att hålla arbetarklassen skall få behålla sina jobb. Kort sagt, när väl vänsterpartiets ledning lämnar retoriken och försöker vara konkreta visar det sig att det är staten som subjektet och arbetarna som är objektet!

I själva verket kunde förslaget ha lagts fram av den socialdemokratiska ledningen innan den tappade tilltron till efterkrigsboomens omskrutna "keynesianism" i stagnationens trask på 70-talet.

Man blir inte nämnvärt förvånad när man i samma nummer av *Vänsterpress* som niopunktsförslaget presenteras kan läsa en lång intervju med en av partiets ledande företrädare, Lennart Beijer, som i grund och botten argumenterar för en effektivare och givetvis mänskligare svensk kapitalism.

Det är förvisso sant att några av Arbetarlistans komponenter förstår behovet av en övergångsstrategi, men alldeles bortsett från att de oftast har en mycket schematisk tolkning av vad en sådan skulle innebära representerar de en minoritetsåsikt utan större betydelse i partiet.

Fackföreningarna

Ett viktigt element i varje strategi för socialistisk samhällsförändring är insikten om det nödvändiga i att ta kamp om ledarskapet för arbetarklassens organisationer, i främsta rummet de fackliga organisationerna, för att slita loss dem ur den socialdemokratiska fackföreningsbyråkratins järngrepp.

I själva verket är fackföreningarna grundbulten i den socialdemokratins kontroll över arbetarklassen. Det är via kontrollen av de fackliga apparaterna som den kan hålla igen och/eller manipulera arbetarnas missnöje, och inte minst isolera eller på annat sätt oskadliggöra alla protester och oppositioner inom arbetarleden.

Det senaste klubbvalet på Volvo i Göteborg i slutet av februari är ett av många exempel på vilken vikt socialdemokratin lägger vid sin kontroll över den fackliga apparaten.

Utmanade av Fackligt Oberoende ställde den socialdemokratiska apparaten hundratals valarbetare på fötter. Utan att gå miste om ett öre i förlorad arbetsinkomst kunde dessa gå runt på betald arbetstid och agitera bland arbetarna, medan Fackligt Oberoendes valarbetare inte fick ett öre, ja till och med betalade i form av förlorad inkomst för sina insatser. Trots detta fick Fackligt Oberoende 34 procent av de avgivna rösterna.

Klubbvalet på Volvo är också intressant därför att Arbetarlistan på Volvo vägrade stödja Fackligt Oberoende, med motiveringen att socialdemokraterna och Fackligt Oberoende var två lika dåliga alternativ.

På kongressen i Helsingborg ifrågasattes detta agerande, även om det inte fördes någon egentlig diskussion om frågan. Man antog dessutom ett fackligt avsnitt av partiprogrammet som ligger i linje med det Fackligt Oberoende kämpar för.

Men det oklart hur väl förankrat detta verkligen är i partiet. På kongressen i Helsingborg hördes till och med röster som ifrågasatte Arbetarlistans rätt att överhuvudtaget formulera en facklig politik.

Så länge partiet är oenigt på den punkten kommer det att vara rejält handikappat i kampen för att vinna arbetarnas flertal.

Enhetstaktiken

Ett annat viktigt element i varje strategi är insikten om att skapa enhet med andra grupper kring gemensamma krav och målsättningar.

Det kan låta som en självklarhet. Men som Arbetarlistans ställningstagande i fråga om valsamverkan med vänsterpartiet visar, har stora delar av partiet en mycket självtillräcklig inställning.

På kongressen i Helsingborg motiverades avvisandet av valsamverkan med vänsterpartiet med i huvudsak följande argument:

- Vänsterpartiet är ett djupt misskrediterat parti till följd av banden till Östeuropa och upplevs inte som ett arbetarparti av den överväldigande majoriteten av den svenska arbetarrörelsen;
- partiet "kännetecknas framför allt av sitt parlamentariska arbete" och stöd till socialdemokratien;
- Arbetarlistan är "inte berett att suddas bort sin profil till förmån för 'samverkan' vars huvudsyfte är vänsterpartiets fortsatta närvaro i riksdagen".

Citaten är hämtade från Alexander Fuentes föredragning med titeln "*Arbetarlistan i årets riksdagsval*".

Avvisandet av valsamverkan kan nog verka konsekvent utifrån denna argumentation, även om den uttrycker en mycket orealistisk hållning för ett så litet parti som Arbetarlistan trots allt är.

Ty även om det är sant att vänsterpartiet inte uppfattas som ett seriöst alternativ av den överväldigande majoriteten av de svenska löntagarna, utgör det fortfarande det största partiet till vänster om socialdemokratien med ett betydligt större inflytande i arbetarleden än vad Arbetarlistan ännu kunnat uppvisa.

Men det är viktigt att notera att nej i viss utsträckning också är ett uttryck för "surt sa räven om rönnbären".

Arbetarlistans ledning, eller åtminstone delar av den, däribland Alexander Fuentes, diskuterade faktiskt möjligheterna till valsamverkan med vänsterpartiet. Men av någon anledning resulterade dessa diskussioner inte i något

Sören Westerholm

Trots den inställning som manifesterades på kongressens deltar ändå ett av partiets mest kända namn, Sören Westerholm från Oskarshamn, i valsamverkan med vänsterpartiet. Det är Arbetarlistan i Kalmar som kandiderar på vänsterpartiets vallistor i såväl riksdags som kommunal och landstingsvalen.

Det är också något som lett till ett öppet slagsmål om vad Arbetarlistan egentligen beslöt på sin kongress.

Enligt listans styrelse sa kongressen kategoriskt nej till valsamverkan, men enligt Westerholm handlade beslutet bara om nej till centralt samarbete.

Formellt har Sören Westerholm rätt trots att Arbetarlistans styrelse försöker utesluta honom för att ha brutit mot kongressens beslut.

Det beslut som togs på kongressen gav faktiskt utrymme för lokal valsamverkan. Men det säger inte så lite om situationen inom Arbetarlistan att partistyrelsen inte bara dribblar med kongressbeslut utan också försöker tillgripa uteslutningar för att få sin vilja igenom. Och då är vi

inne på den minst aptitliga delen av Arbetarlistans korta historia.

Häxjakterna

I och med att det inte fanns en stark och handlingskraftig majoritet som var överens om partiets politiska ståndpunkter och därför kunde lägga grunden för en seriös diskussion om partiets program, strategi och taktik på viktiga områden, kunde man inte hålla tillbaka och stävja den ”debatt”, eller rättare sagt den form som de politiska motsättningarna bara kunde komma till uttryck i stället: personkonflikterna.

Var och en som har någon som helst erfarenhet av den stormiga seglats som vänsterpolitik vanligtvis utgör vet också att det inte finns någon mer destruktiv och upprivande form av ”debatt” än personkonflikter.

Arbetarlistans uppgörelser utgör inget undantag. I själva verket bekräftar de regeln om att ju oklarare meningsskiljaktigheterna är desto fränare debatt. Ty här kan man inte skylla på ungdomligt oförstånd. I ett gradvis alltmer uppskruvat tonläge har anklagelser och motanklagelser haglat mellan medelålders gubbar och gummor som allihop lämnat pubertetsålderns finnhets för bra mycket länge sedan.⁴

”Blodad tand”

Ett av offren blev Kjell Eriksson. I en inflammerad häxjakt drevs den första kongressens ”starke man” ut ur partiet anklagad för maktlystnad och förskingring.

Har man väl fått blodad tand är det svårt att sluta, som yrkesmördaren sa. Nu rullar häxjakten vidare, och i skrivande stund är det enligt Erikssons efterträdare, Stig Östlund, ”SKP-are”, som den före detta SAP-medlemmen Gunnar Törnér, som står på tur. Ironiskt nog utpekades Törnér av Kjell Eriksson som en av dem som låg bakom klappjakten på honom.

Men det var Törnér, huvudarkitekten för partiets första programmatiska dokument, som kom att inleda den mycket omskrivna och hätska uppgörelsen på kongressen i Helsingborg genom att förklara att valet till ny partistyrelse varit bland det mest odemokratiska han upplevt.

Törnér, som också varit Wiklunds motkandidat i ordförandeval, avsåg sig nomineringen till partistyrelsen, samtidigt som han förklarade att han skulle stanna kvar i partiet och slåss för sina åsikter.

Detta blev tydligen för mycket för det koteri av ”gamla socialdemokrater” kring Åke Wiklund⁵ som nu uppenbarligen anger tonen i den nya partistyrelsen.

Drevet går på nytt..

Tiden rinner ut

Förmår inte Arbetarlistan ta itu med sina problem, som i sig själva innebär en smärtsam men nödvändig uppgörelse med en betydelsefull del av dagens Arbetarlista, kommer partiet snart att

⁴ Det berömda slagsmålet på kongressen är betydligt upphäusat. Vad som hände var att en upphetsad medlem gav en annan medlem en dansk skalle i en paus. Den attackerade klarade sig utan allvarliga men, och gärningsmannen bad sedermera om ursäkt.

⁵ Det räcker med att läsa det senaste numret av Arbetarlistans tidning *Fotfolket* (1/91) för att få en uppfattning om symbolgestalten Wiklunds förmåga att samla och ena sitt sargade parti. Samtidigt som han manar till uppslutning bakom Arbetarlistan, kan han inte låta bli att slänga ur sig den ena våldsamma beskyllningen efter den andra om bakdaneri och intriger gentemot förespråkare för andra åsikter i sitt eget parti. Det är verkligen att bädda för fortsatta stridigheter.

förlora all betydelse.

Det finns nämligen inget obönhörligare än socialistisk politik. Den kräver yttersta klarhet och konsekvens. Otaliga är de partiprojekt som havererat till följd av sin oförmåga eller ovilja att leva upp till de hårda krav som verkligheten ställer på varje grupp som försöker att gå mot strömmen.

Arbetarlistan kommer inte att utgöra något undantag. Tvärtom pekar det mesta mot att Arbetarlistans tid håller på att rinna ut.

Anders Hagström. Artikelförfattaren följde för Socialistiska Partiets veckotidning *Internationalens* räkning Arbetarlistans båda kongresser.

Anmärkningar

Vid en opinionsundersökning i februari 1990, dvs redan innan Arbetarlistan hade sin första kongress, uppgav 26% av de tillfrågade att de kunde tänka sig att rösta på partiet. Men vid tiden för riksdagsvalet 1991 hade Arbetarlistan redan splittrats och fick 3645 röster, mindre än 0,1% av totala antalet avgivna röster.

Under 1990-talet bytte Arbetarlistan namn till *Folkdemokraterna*. Under det namnet ställde man upp i riksdagsvalet 1998 och fick då 102 röster. 2002 ställde man upp på nytt och fick då enbart 12 röster.

Red

Ur *Internationalen* 17 maj 2010

Alex Fuentes

Gunnar Törnér död

Gunnar Törnér, 65 år, har gått bort. Han föddes i Västerås 1944. Han växte upp med socialdemokratiska värderingar. I slutet av 60-talet sökte han till Lärarhögskolan i Malmö och blev lärare, en mycket engagerad sådan. Som pedagog var han verksam på Rosengårdsskolan och Kirsebergsskolan i Malmö. Gunnar talade alltid om behovet att medvetandegöra folk som enligt honom ständigt fördes bakom ljuset av de välgödda i samhället. Gunnar Törnér hatade innerligt klassamhället vi lever i.

Gunnar var ledande socialdemokrat i Vellinge 1980, en radikal sosse i en av de blåaste kommuner som finns i detta land. I Sydsvenskan stod det att Gunnar ”var en flitig debattör och samhällskritiker som utifrån traditionellt socialdemokratiska tankegångar kämpade för ett jämlikt, klasslöst och rättvist samhälle”. Ja, så var det. Gunnar var en socialdemokrat med övertygade socialistiska värderingar.

I början av 90-talet införde socialdemokratin, med Mona Sahlin i spetsen, tvångsregler i syfte att knäcka strejkande löntagare som ville ta strid mot s-regeringens åtstramningspolitik. Det ledde till en genuin revolt bland klassmedvetna socialdemokrater inom fackföreningsrörelsen. Gunnar bröt då med socialdemokratin och ställde sig i täten för en ny kamp; bildandet av Arbetarlistan.

I Arbetarlistans idéprogram talade man om behovet av att omdana samhället och omvandla det till ett ”demokratiskt socialistiskt samhälle”. Gunnar hänvisade alltid till ”partiets själ och hjärta” vilket för Arbetarlistans del innebar att ”Banker och finanscentra och för samhället livsviktiga företag ska ägas gemensamt”. Gunnar skrev centrala delar av idéprogrammet: ”Arbetarlistan vill ställa produktionens inriktning och produktionsresultatets fördelning under demokratisk kontroll. Detta är partiets själ och hjärta och alla Arbetarlistans ställningstaganden och beslut ska utgå från detta.” Arbetarlistan blev på så sätt i början av 90-talet ett uttryck för en uppbrottstendens mot en förborgerligad socialdemokrati.

Även socialister av olika slag såg i Arbetarlistans formering en möjlighet att kanalisera missnöjet mot socialdemokratin högerpolitik, och gav sig in i ett försök att tillsammans med missnöjda socialdemokrater bilda ett nytt arbetarparti i svensk politik. Själv deltog jag och många andra socialister i uppbygget av Arbetarlistan som i borgerliga media målades upp som ett hot som skulle ta röster från socialdemokratin. Även dåvarande VPK:s ledning såg Arbetarlistan som en överhängande fara mot det egna partiprojektet och försökte få till stånd en valallians med Arbetarlistan.

Vid Arbetarlistans grundningskongress (19/20 maj 1990) fattade en knapp majoritet ett olycksbådande beslut; att utesluta folk från Socialistiska Partiet vars medlemmar hade spelat en avgörande roll i uppbygget av Arbetarlistan. Ledande stalinister ur före detta SKP, som också hade sökt sig till den nya partibildningen, och ledande före detta socialdemokrater i Arbetarlistan gjorde här gemensam sak. Den segrande linjen försvagade det nystartade partiprojektet.

Till skillnad från andra före detta ledande socialdemokrater i Arbetarlistan hade Gunnar Törnér politiskt och ideologiskt brutit med sitt gamla parti. Bland annat propagerade han inom Arbetarlistan för ”demokratisk socialism”. Själv blev jag invald i Arbetarlistans nationella styrelse på grundningskongressen och kunde sedan på nära håll följa upp Gunnars politiska utveckling mot alltmer radikala socialistiska ståndpunkter. Det gällde såväl synen på en alltmer högerinriktad

socialdemokrati och stalinismen som synen på USA:s imperialistiska fasoner, som till exempel i kriget mot Irak 1990. Jag kom att betrakta Gunnars nya politiska värderingar som sympatiskt inställda till Socialistiska Partiets linje. Efter en tid av hårda politiska motsättningar inom Arbetarlistan klarnade bilden.

Före detta socialdemokrater, som i politisk och ideologisk mening ändå förblev socialdemokrater, liksom de gamla stalinisterna från SKP, kom i öppen konflikt med uttalade socialistiska röster inom den nya partibildningen. Till de senare hörde sådana som Gunnar Törnér och andra som sedan närmade sig Socialistiska Partiets ståndpunkter. De första förlorade den politiska striden medan de senare fortsatte kampen genom Arbetaralternativet där Gunnar Törnér spelade en obestridlig ledande roll. Så småningom bestämde sig dock flera drivande aktivister för att avsluta projektet Arbetaralternativet och söka medlemskap i Socialistiska Partiet. Gunnar själv gick vidare och engagerade sig i Syndikalisterna.

Jag lärde mig en hel del av denne före detta socialdemokrat och blev på köpet vän med honom. Gunnar Törnér stod alltid fast vid den demokratiska socialismens sak, nämligen kampen för de många, för den stora massan, som Gunnar envetet kallade ”de små vanliga människorna”. Gunnar var konsekvent och kämpade tillsammans med oss revolutionära socialister för att skapa ett trovärdigt socialistiskt alternativ i svensk politik. Det är därför väldigt omtumlande att konstatera Gunnars plötsliga bortgång.

Alex Fuentes

Lästips:

[Arbetarlistan \(Folkdemokraterna\) uppgång och fall!](#)

[Aktuella frågor](#) – Avsnittet ”Europa i kris”, som innehåller ett stort antal artiklar om utvecklingen i Europa (Frankrike, Grekland osv)